

New Natures: Joining Environmental History with Science and Technology Studies

Dolly Jørgensen, Finn Arne Jørgensen and Sara B. Pritchard (eds.). University of Pittsburgh Press, 2013

by Hilde Ibsen

New Natures er en antologi som intergrerer feltet for studier av kunnskap, teknologi og samfunn (STS) og miljøhistorie. Antologien er et resultat av en workshop som fant sted i Trondheim i 2010 og resultatet er en tverrfaglig bok som gjennom empiriske studier viser hvordan STS studier kan berike miljøhistoriefeltet. Den overgripende målsettingen med antologien var å utvikle den teoretiske dialogen mellom de to disiplinene. Hvordan har forfatterne løst oppgaven? Hva handler antologien om?

Antologien er delt inn i tre tydelige temaer. Del I handler om kunnskapsregimer, del II om miljøeksperter og del III om nettverk, mobilitet og grenser. De tre delene er bygget opp rundt sentrale begrep som springer ut av STS-teorier og -modeller. På ulike måter forsøker forfatterne å undersøke den mangefasettede forståelsen av naturhistorie, miljøvern og kunnskap. Forståelse av disse områdene er ikke gitt en gang for alle, men er tidsbundet, samt kulturelt, vitenskapelig, økonomisk og teknologisk betinget.

Et tydelig eksempel på ambisjonen om å berike miljøhistorie med STS teori er fremfor alt kapitlet i del I om norske konsumenter og deres resirkuleringsvaner sett på bakgrunn av et teknologisk system, pantemaskinen, som ble utviklet på 1960-tallet og endringer i synet på ansvaret for miljøet. Hovedproblemet som belyses er hvordan resirkulering ble en miljøvennlig aktivitet som mer enn 90% av nordmenn idag utøver. Forfatterens hovedargument er at den store motivasjonen for resirkulering må forstås med utgangspunkt i hvordan kulturelle faktorer som kunnskap, verdier og makt er innebygd i tekniske systemer. Pantemaskinen, eller 'hullet i veggen', ga en tydelig beskjed til konsumentene om hvordan de skulle oppføre seg miljøvennlig korrekt. Maskinens suksess falt sammen med endringer i samfunnet utover på 1990-tallet. Ansvaret for miljøet ble i økende grad forflyttet fra staten til bedrifter og konsumenter. I et miljøhistorie/STS-perspektiv blir det tydelig at pantemaskinen ikke bare er en teknisk oppfinnelse som løser et miljøproblem, men den representerer et sosioteknisk system som har fått stor betydning for menneskers miljøvennlige atferd, både som symbol for en god handling og i praksis.

Den andre delen i antologien inneholder kapitler som har et tydelig fokus på miljøkompetanse og hvordan miljøeksperter har bygget opp kunnskapsregimer som har bidratt til å gjøre miljøproblemer synlige – eller usynlige. STS bidraget er i hovedsak rettet mot kontekstualisering av kompetanse og setter søkelyset på makt og autoritet. Fremfor alt tar STS-analyser opp hvordan miljøkompetanse er politisk. Flere av forfatterne viser dette ved å ta utgangspunkt i hvordan kunnskap blir kommunisert. Et sentralt begrep er 'framing', som handler om hvordan ord fremkaller ulike forståelsesrammer som farger og definerer en sak. I dette tilfellet snakker vi om hvilken kunnskap som finnes om et miljøproblem.

To gode eksempler på dette belyses i et kapittel om jorderosjon i Amerika etter 1905, og i et kapittel om debatten om kvikksølv som miljøfare i Sverige slik den ble ført fra slutten av 1960-tallet.

Jorderosjon er et miljøproblem som historikere har viet stor oppmerksomhet og som i årtiender fremkalte store motsetninger mellom ulike eksperter, mellom eksperter og offentligheten og mellom eksperter og jordbrukere. Kapitlet setter kampen mot jorderosjon inn i en STS kontekst som bygger på Bruno Latours idé om en talsmann for nature. En ekspert på jorderosjon, 'jorddoktoren', forsøkte å kommunisere vitenskapelige dyrkningsmetoder til jordbrukere. Målsetting var å få dem til å gå over til mer miljøvennlige metoder. Forfatteren viser hvordan eksperten brukte ulike forståelsesrammer for å omsette vitenskapelig basert kunnskap til offentlig og demokratisk praksis. Denne tilnærmingen inviterer leseren til å reflektere over forståelsesrammer, som har stor betydning for hvordan mennesker oppfatter natur og miljøproblemer. Ønsket forandring finner ikke sted bare gjennom bevisst bruk av ord, eller slagord.

Et annet eksempel er studien av hvordan kvikksølv kom opp på den politiske agendan i Sverige mot slutten av 1960-tallet. Soppdrepende midler som brukt i jordbruk inneholdt kvikksølv og rammet fulgebstanden. Også i industrien var kvikksølv utbredt. Utslippene skapte alvorlig forurensning av vann. Informasjon om kvikksølvets effekter på natur og helse ble tonet ned av regjeringen, men også av eksperter i kjemisk industri. En uformell vitenskapelig gruppe tok opp kvikksølvproblemet og gikk nye veier for å få ut budskapet om kvikksølvets farlige virkninger til offentligheten. Styrken i forfatterens bidrag ligger i fokuset på ikke etablerte vitenskapelige aktører og hvordan de utviklet en folkelig forståelsesramme som førte til at budskapet om kvikksølv nådde frem til almenheten og politikere. Vi ser hvordan en gruppes valg av kommunikasjonsstrategi skaper en nye fortelling om ekspertene og deres integrasjon i politikken.

I antologiens siste og tredje del står begrepene nettverk og grenser sentralt. Bidragene dekker en rekke emner hvorav de fleste berører den økologiske vitenskapen. Styrken i denne delen er forfatterenes ambisjoner om hybriditet. De ønsker å bryte ned tradisjonelle dikotomier som natur-kultur, samt binære termer som sosioteknisk og teknopolitisk. Dette utgangspunktet beriker miljøhistorie med STS teori ved at ulike miljøproblemer studeres grenseoverskridene, dvs de går på tvers akademiske disipliner. Et godt eksempel er undersøkelsen av landskapsendring i et Apachesamfunn, "the White Mountain Apache tribe community". Studien undersøker hvordan ulike kunnskapssystemer la grunnlag for en 'økokulturell' forståelse som bygget på integrasjon av et vestelig vitenskapssyn med urbefolkningens kunnskapssyn. Resultat viser at et hybrid

kunnskaps-produksjonssystem vokste frem som gjorde det mulig for lokalsamfunnet å tilpasse gammel kunnskap om landskapsforvaltning til nye teknologiske forhold.

New Natures er en antologi som dekker sentrale problemfelt innenfor STS-feltet og som tar utgangspunkt i klassiske miljøhistoriske temaer. De ulike bidragene diskuterer med utgangspunkt i mer eller mindre tydelig koppling til STS teori hvordan samfunn, kultur og teknologi henger tett sammen, og hvordan verdier og kunnskapssyn endrer menneskers syn på natur – og omvendt. Kapitlene spenner over mange ulike epoker og land. Mangfoldet

er en styrke om leseren er godt innsatt i fremfor alt STS-teori, men også har grunnleggende kunnskaper i miljøhistorie. Derimot er det en svakhet for en leser som ikke kommer fra STS-disiplinen. Forfatterne utgår fra omfattende teoretiske diskurser, og boken er ikke lett tilgjengelig ved første gjennomlesning. Uten det informative og velformulerte innledende kapitlet ville det vært lett å gå seg vill i tekstene. Epilogen burde ha fanget opp en overgripende diskusjon om den viktige dialogen mellom STS-teori og miljøhistorie basert på de sentrale begrepene som rammer inn bokens tre deler. Antologien munner i stedet ut i en diskusjon om urban miljøhistorie. Avslutningen er bokens største svakhet.